

Bulletin 2001, 5 Causaliteit en deskundigenonderzoek bij ongeval met whiplashtrauma HR 8 juni 2001, NJ 2001, 433 (Zwolsche Algemeene/De Greef)
Bulletin 2001, 5 Collega's op de werkvloer (4)
Bulletin 2001, 5 Affectieschade, mr. A.J. Schoonen (Achmea Personenschade)
Bulletin 2001, 5 Vaststellen behoefte aan huishoudelijke arbeid met GITHA
Bulletin 2001, 5 Ongepubliceerde jurisprudentie, Mr. S.W. Polak (Hooge Huys)
Bulletin 2001, 5 Wat betekent AIDA? Prof.mr. J.H. Wansink
(Verzekeringsinstituut, EUR)
Bulletin 2001, 5 Arbeidsreïntegratie, mr. H.W.C.van Wees (Nationale-Nederlanden)

Bulletin 2001, 5 Causaliteit en deskundigenonderzoek bij ongeval met whiplashtrauma HR 8 juni 2001, NJ 2001, 433 (Zwolsche Algemeene/De Greef)

Inleiding

De Hoge Raad heeft op bovengenoemde datum een interessant arrest gewezen met betrekking tot de bewijslast van het causaal verband tussen een verkeersongeval en de gestelde, daarop volgende arbeidsongeschiktheid tengevolge van whiplashletsel. Daarnaast wordt nog eens duidelijk gemaakt hoe groot de beleidsvrijheid van de rechter is als het gaat om een deskundigenonderzoek.

De feiten

Bij een aanrijding in 1990 werd De Greef (hierna te noemen DG), die voor een rood verkeerslicht stond te wachten, met een snelheid van ongeveer 50 km/uur van achteren aangereden. Door de veroorzaker van deze kop-staartbotsing was een WAM-verzekering gesloten bij Zwolsche Algemeene (hierna te noemen ZA).

ZA heeft de aansprakelijkheid erkend, maar betwist met name de door DG gestelde (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid als buschauffeur, althans dat die arbeidsongeschiktheid zijn oorzaak vindt in het ongeval. Op verzoek van ZA heeft een orthopedische én een neuropsychologische expertise plaatsgevonden.

Op grond van de uitkomsten oordeelde ZA dat DG niet blijvend arbeidsongeschikt kon worden beschouwd.

DG heeft vervolgens een tweetal expertises doen plaatsvinden door neurologen. ZA handhaafde ook na kennis te hebben genomen van de conclusies van de betreffende rapportages haar standpunt.

DG vordert voor de rechtbank een verklaring voor recht dat hij als gevolg van het ongeval blijvend (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt is geworden en veroordeling van ZA tot vergoeding van de schade, bestaande uit verlies van arbeidsvermogen, immateriële schade en buitengerechtelijke kosten.

Rechtbank en hof

De rechtbank heeft de verklaring voor recht gehonoreerd, de vorderingen gedeeltelijk toegewezen en voor het overige de zaak voor nadere bewijsvoering aangehouden. Van het tussenvonnissen heeft ZA appel ingesteld. Het hof bekrachtigt uiteindelijk het vonnis van de rechtbank en wijst de vorderingen van DG - met een correctie ten aanzien van de wettelijke rente - eveneens toe. Daar gaat echter aan vooraf dat het hof een drietal deskundigen benoemt enerzijds om te bezien of er voldoende gegevens voor handen zijn om een eindoordeel te kunnen geven omtrent het voortbestaan van de arbeidsongeschiktheid, anderzijds ter beantwoording van de vraag of er een oorzakelijk verband bestaat tussen die arbeidsongeschiktheid en het ongeval. Omtrent de fysieke beperkingen wordt gerapporteerd door een orthopeed en een neuroloog. Aan de hand van hun bevindingen zou een arbeidsdeskundige moeten rapporteren omtrent de gevolgen van de aangetroffen beperkingen voor de arbeidsongeschiktheid van DG. Nadat het orthopedisch en het neurologisch rapport zijn uitgebracht, geeft het hof partijen de gelegenheid daarop bij memorie te reageren. Vervolgens is het hof - vóór het benoemen van een arbeidsdeskundige - ingegaan op de medische aspecten van de

zaak. Zonder dat er een arbeidsdeskundige aan te pas is gekomen wijst het hof eindarrest met de volgende overweging:

"Ofschoon iemand die stelt schade te lijden in het algemeen die schade aannemelijk dient te maken, brengt de omstandigheid dat het hier gaat om een syndroom - post whiplash - waarvan algemeen bekend is dat dit moeilijk of slechts in beperkte mate tot concreet waarneembare medische stoornissen valt te herleiden, met zich mede dat de eisen die aan het bewijs kunnen worden gesteld, niet al te hoog dienen te zijn. Het komt dan - tot op zekere hoogte - voor risico van de veroorzaker van het ongeval dat het oorzakelijke verband tussen ongeval en klachten zich niet rechtstreeks laat aantonen en dat de klachten evenmin te herleiden zijn tot medisch vaststelbare afwijkingen."

Het hof verwijst naar een eerder tussenarrest en overweegt verder:

" Daarin wordt gerefereerd aan stoornissen die geobjectiveerd kunnen worden. De beide door het hof benoemde deskundigen hebben geoordeeld dat van objectiveerbare stoornissen geen sprake was, doch hebben - mede gelet op de redactie van de vragen - daarbij het begrip ²stoornis² in beperktere zin opgevat dan het hof bedoelde. Het hof had niet enkel het oog op "stoornissen" in de zin van medisch waarneembare beschadigingen, afwijkingen of gebreken (van orthopedische of van neurologische aard) doch ook op het bestaan van "klachten" die weliswaar naar hun aard subjectief van aard zijn doch waarvan niettemin objectief vastgesteld kan worden dat zij aanwezig, reëel, niet ingebeeld, niet voorgewend, en niet overdreven zijn. Uit de antwoorden van de deskundigen komt echter ook het antwoord op die vragen voldoende uit de verf. (.....) De rapporten in hun onderlinge samenhang beziend, doch tevens in aanmerking genomen de eigen bevindingen van de betrokkene DG, waarvan - het wordt herhaald - niet is gebleken dat hij zou simuleren of overdrijven, kan (.....) de conclusie redelijkerwijze geen andere zijn dan dat DG als gevolg van het ongeval gedeeltelijk arbeidsongeschikt is geworden in die zin dat hij niet meer dan halve dagen als buschauffeur kan werken."

De vraag of DG de resterende tijd ander werk kan verrichten beantwoordt het hof ontkennend, zodat ook een nader arbeidskundig onderzoek, welke het hof in zijn tussenarresten in het vooruitzicht had gesteld, bij nader inzien niet nodig is.

Cassatiemiddelen

In cassatie formuleert ZA een aantal klachten tegen het eindarrest van het hof. De klachten richten zich tegen:

- a) de overwegingen van het hof op grond waarvan het oorzakelijk verband heeft aangenomen tussen het ongeval en de gezondheidsklachten;
- b) het achterwege laten door het hof partijen in de gelegenheid te stellen op grond van art. 223 lid 5 Rv opmerkingen te maken en verzoeken te doen naar aanleiding van de deskundigenberichten; en
- c) de beslissing van het hof dat bij nader inzien een arbeidsdeskundig onderzoek niet aan de orde behoefde te komen.

Hoge Raad

Ad a)

De grieven, waarin geklaagd wordt over het aannemen van oorzakelijk verband tussen het ongeval en de gezondheidsklachten, falen. Het hof heeft immers, in overeenstemming met het in cassatie overigens niet bestreden uitgangspunt, dat in een geval als het onderhavige (een post whiplashsyndroom) niet al te hoge eisen aan het bewijs van het oorzakelijk verband tussen het ongeval en de gestelde gezondheidsklachten kunnen worden gesteld, tot uitdrukking gebracht dat het ontbreken van een specifieke, medisch aantoonbare verklaring voor de klachten in die zin voor risico van de veroorzaker van het ongeval komt, dat dit niet in de weg staat aan het oordeel dat het bewijs van het oorzakelijk verband geleverd is.

Ad b)

Ten aanzien van de klacht met betrekking tot art. 223 lid 5 Rv overweegt de Hoge Raad dat die klacht - het hof zou onaanvaardbaar afbreuk hebben gedaan aan het recht van hoor en wederhoor - faalt. Het hof was niet gehouden om, toen het tot het oordeel kwam dat de beide medische deskundigen het begrip ²stoornis² in de aan hen ter nadere instructie van de zaak door het hof voorgelegde vragen in beperktere zin hadden opgevat dan het hof bedoelde, dit aan partijen kenbaar te maken en hen in de gelegenheid te stellen zich naar aanleiding daarvan uit te laten. Daarnaast is het aan het beleid van de rechter, die over de feiten oordeelt, overgelaten om te beslissen welke deskundige voorlichting hij behoeft.

Ad c)

Met betrekking tot de vraag of het hof een nader arbeidsdeskundig onderzoek bij nader inzien achterwege kon laten oordeelt de Hoge Raad dat de beslissing van het hof dat een onderzoek door een drietal deskundigen - onder wie een arbeidsdeskundige - zou plaatsvinden geen beslissing is betreffend een partijen verdeeld houdend juridisch of feitelijk geschilpunt. Het stond het hof derhalve in beginsel vrij om in zijn eindarrest op grond van het verdere verloop van de procedure alsnog te oordelen dat aan een onderzoek door een arbeidsdeskundige geen behoefte bestond. Deze herziening van een eerder gegeven beslissing inzake de procesgang kan op zichzelf niet leiden tot het oordeel dat het hof partijen de gelegenheid had moeten bieden tot aanpassing van hun stellingen. Dat zou anders zijn indien partijen als gevolg van die herziening onvoldoende de gelegenheid zou zijn geboden datgene naar voren te brengen wat zij nodig achtten.

Commentaar

Voor de letselschadepraktijk is het arrest van de Hoge Raad op meerdere onderdelen interessant. Een belangrijk aspect vormt de redenering van het hof met betrekking tot het causaal verband tussen het ongeval en de sindsdien door het slachtoffer ondervonden klachten en arbeidsongeschiktheid en het sanctioneren van die redenering door de Hoge Raad. Daarnaast speelt de vraag of het hof de uitgebrachte deskundigenberichten heeft mogen interpreteren zoals het heeft gedaan en zonder partijen daarover eerst te informeren. Tenslotte komt aan de orde of het hof van onderzoek door een arbeidsdeskundige mocht afzien.

1. Causaal verband; "omkeringsregel"

De Hoge Raad laat het arrest van het hof in zijn geheel in stand en oordeelt dat er geen sprake is van omkering van de bewijslast. Het hof is met haar beslissing als hierboven cursief weergegeven niet terug gekomen op zijn eerdere uitgangspunt dat de eisende partij in beginsel de omvang van de schade en het causaal verband tussen het ongeval en de schade aannemelijk moet maken. Dit uitgangspunt, dat de Hoge Raad voor juist houdt, is in cassatie niet bestreden. Voorts waren partijen het eens met het oordeel van het hof dat in een geval als dit de eisen die aan dat bewijs worden gesteld, niet al te hoog mogen zijn. Tegen deze overweging richt het cassatiemiddel zich dan ook niet. Wel wordt bezwaar gemaakt tegen de overweging dat het ontbreken van een specifieke, medisch aantoonbare verklaring voor de klachten in die zin voor risico van de veroorzaker van het ongeval komt, dat dit niet in de weg staat aan het oordeel dat het bewijs van het oorzakelijk verband geleverd is. Het gaat hier om een op onrechtmatige daad gebaseerde vordering van het slachtoffer tegen een derde of diens aansprakelijkheidsverzekeraar. De bewijslast van het causaal verband tussen het ongeval en de sedertdien aanwezige gezondheidsklachten c.q. arbeidsongeschiktheid rust dan ingevolge de hoofdregel van art. 177 Rv. op de benadeelde.

Voor een goed begrip van de onderhavige materie is het zinvol hieronder eerst een uitzondering op deze regel te bespreken, namelijk de zogenaamde omkeringsregel. Die regel pleegt in de jurisprudentie als volgt te worden geformuleerd:

"Indien door een als onrechtmatige daad of wanprestatie aan te merken gedraging een risico voor het ontstaan van schade in het leven is geroepen en dit risico zich vervolgens verwezenlijkt, is daarmee het causale verband tussen die gedraging en de aldus ontstane schade in beginsel gegeven. Het is aan degene die op grond van deze gedraging wordt aangesproken, om te stellen en te bewijzen dat die schade ook zonder die gedraging zou zijn ontstaan".

(Zie o.a. HR 1 november 1974 NJ 1975, 454; HR 16 november 1990 NJ 1991, 55; HR 1 oktober 1993 NJ 1995, 82; HR 24 december 1999 NJ 2000, 428; HR 16 juni 2000 NJ 2000, 584; HR 2 maart 2001 RvdW 2001, 62).

In het arrest HR 19 januari 2001, RvdW 2001, 34 heeft de Hoge Raad de omkeringsregel verduidelijkt. De omkeringsregel is volgens de HR pas van toepassing als niet alleen vaststaat dat door een gedraging die aan de aangesproken persoon wordt verweten (wanprestatie, onrechtmatige daad) een risico op het ontstaan van schade in het leven is geroepen, maar ook dat dit risico zich vervolgens heeft verwezenlijkt. De omstandigheden, waaraan voor toepasselijkheid van de omkeringsregel moet zijn voldaan, zijn:

- het moet gaan om een gedraging die wanprestatie c.q. onrechtmatige daad oplevert;
 - het moet aannemelijk zijn dat die gedraging een risico ter zake van het ontstaan van schade in het leven heeft geroepen; en
 - het moet aannemelijk zijn dat dit in het leven geroepen risico zich vervolgens ook heeft verwezenlijkt.
- Deze omstandigheden behoren tot de stelplicht en bewijslast van de eisende partij. Het is echter niet steeds duidelijk wat met ²dit risico² wordt bedoeld.

In het geval dat zich hier heeft voorgedaan (ZA/DG), kan worden betoogd dat degene die met een snelheid van 50 km/uur op een rood verkeerslicht afrijdt, de kans op het ontstaan van schade door een aanrijding in het leven roept, zodat de omkeringsregel toepasselijk is als de aanrijding vervolgens daadwerkelijk plaatsvindt. Dit betekent dat het hof de bewijslast in deze zaak niet juist heeft verdeeld omdat de aansprakelijkheidsverzekeraar had behoren aan te tonen dat de schade ook zou zijn geleden - in de zin van: het slachtoffer zijn gezondheidsklachten ook zou hebben gekregen - zonder die aanrijding. Nu het hof het slachtoffer in de bewijsoverlevering geslaagd achtte, had het slachtoffer geen belang bij het instellen van (incidenteel) cassatieberoep. Het hier besproken arrest ZA/DG heeft met het oog op de reikwijdte van de omkeringsregel naar ik meen slechts een betrekkelijke waarde. De Hoge Raad past deze regel toe om slachtoffers tegemoet te komen als zij in bewijsnood (dreigen te raken) ter zake van het causaal verband. De veroorzaker mag in dié gevallen aantonen dat de schade ook zonder zijn gedraging zou zijn ontstaan. Het hof is in deze zaak niet van een gegeven causaal verband uitgegaan, maar heeft tot uitgangspunt genomen dat aan het bewijs van de schade en het causaal verband in een zaak als deze (post whiplashsyndroom) geen al te hoge eisen mogen worden gesteld. Langs die weg is het hof tot een bewezenverklaring daarvan gekomen. Over de juistheid van dit standpunt van het hof heeft de Hoge Raad zich niet uitgelaten, omdat (met name) de aansprakelijkheidsverzekeraar in cassatie daarvan geen punt had gemaakt.

2. Eisen aan bewijsoverlevering

De tweede klacht die zich richt tegen het eerste onderdeel betreft de eisen die in een geval als dit (post whiplashsyndroom) in het algemeen gesteld mogen aan de bewijsoverlevering. Het hof had overwogen - een overweging waarvan de juistheid in cassatie door partijen niet aan de orde was gesteld - dat geen al te hoge eisen aan het bewijs van het oorzakelijk verband tussen het ongeval en de gezondheidsklachten kunnen worden gesteld. Het hof heeft daarmee tot uitdrukking gebracht dat het ontbreken van een specifieke, medisch aantoonbare verklaring voor de klachten in die zin voor risico van de veroorzaker van het ongeval komt, dat dit niet in de weg staat aan het oordeel dat het bewijs van het oorzakelijk verband geleverd is. Het hof heeft zich daarbij niet uitsluitend gebaseerd op het bestaan van klachten, die weliswaar naar hun aard subjectief zijn doch waarvan niettemin objectief kan worden vastgesteld dat zij aanwezig, reëel, niet ingebeeld, niet voorgewend, en niet overdreven zijn.

In de in het geding zijnde medisch deskundigenrapporten, wordt melding gemaakt van reële en bij een whiplash passende gezondheidsklachten, die het slachtoffer voordien niet had. Daarnaast blijkt dit ook uit de eigen verklaring van het slachtoffer. Weliswaar wordt geen medisch aantoonbare (objectieveerbare) directe oorzaak voor de klachten aangetroffen, maar het ontbreken van een specifieke, medisch aantoonbare, verklaring komt (redelijkerwijs) voor risico van de veroorzaker van het ongeval. Met andere woorden, het feit dat het oorzakelijk verband tussen ongeval en (per definitie) subjectieve klachten zich niet rechtstreeks laat aantonen omdat die klachten niet te herleiden zijn tot medisch vaststelbare afwijkingen, komt - zij het tot op zekere hoogte - voor risico van de schadeveroorzaker.

Wanneer het gaat om stoornissen blijft het niet beperkt tot objectieveerbare stoornissen in de zin van medisch waarneembare beschadigingen, afwijkingen of gebreken, maar ook telt het bestaan van subjectieve klachten mee. Daarbij is mede van belang dat uit de rapporten niet blijkt dat het slachtoffer zou simuleren of overdrijven.

Indien het bewijs in natuurwetenschappelijke zin niet kan worden geleverd - en in whiplashzaken is dat meestal het geval -, kan toch worden aangenomen dat de stoornissen het gevolg zijn van het ongeval, indien:

- het ongeval vaststaat;
- de stoornissen vaststaan;
- geen aanwijzingen voorhanden zijn dat die stoornissen ook voor het ongeval reeds bestonden; en
- het ongeval op zichzelf dergelijke stoornissen kan veroorzaken.

Een vaak gehoorde redenering is, dat het causaal verband tussen ongeval en klachten reeds is gegeven door het aanwezig zijn van klachten ná het ongeval. Deze opvatting (een post hoc, ergo propter hoc-redenering) is onjuist. Uit het enkele feit dat een slachtoffer ná het ongeval gezondheidsklachten heeft, volgt niet dat die klachten dóór het ongeval zijn veroorzaakt. Correlatie impliceert nog geen causaliteit. In dit geval heeft het hof echter op grond van de hiervoor genoemde argumenten het causaal verband aangenomen en mocht dat volgens de Hoge Raad ook doen.

3. Recht van hoor en wederhoor

Waar het hof naar het oordeel van ZA de aan de deskundigen voorgelegde vragen anders heeft uitgelegd dan de deskundigen deze hebben opgevat, zou het hof "de grondslag van het deskundigenbericht hebben verlaten".

Voorts zou het hof op onaanvaardbare wijze afbreuk hebben gedaan aan het in art. 223 lid 5 Rv neergelegde recht van partijen om over dat bericht opmerkingen te maken en naar aanleiding daarvan verzoeken te doen. Het hof kwam tot het oordeel dat de beide door haar benoemde medisch deskundigen het begrip ²stoornis² in de aan hen ter nadere instructie van de zaak door het hof voorgelegde vragen in beperktere zin hadden opgevat dan het hof bedoelde. De Hoge Raad stelt echter dat het hof niet gehouden was om dit aan partijen kenbaar te maken en hen in de gelegenheid te stellen zich naar aanleiding daarvan uit te laten.

Art. 221 Rv bepaalt dat de rechter op verzoek van een van partijen of ambtshalve een ²verhoor van deskundigen² (het deskundigenonderzoek) kan bevelen. Het woord ²kan² duidt op een discretionaire bevoegdheid. Naar vaste rechtspraak van de Hoge Raad is de rechter dan ook vrij te beslissen ten aanzien van de vraag of hij een deskundige zal benoemen of daarvan zal afzien en waarover hij zich door een deskundige zal laten voorlichten.

(Zie HR 14 mei 1993 NJ 1994, 448; HR 8 april 1994 NJ 1994, 550; HR 31 maart 1995 NJ 1995, 597; HR 4 december 1998 NJ 1999, 364; HR 16 april 1999 NJ 1999, 666; HR 19 november 1999 NJ 2000, 234; HR 22 september 2000 RvdW 2000, 184C). De discretionaire bevoegdheid, die de rechter heeft om in het geding een deskundigenonderzoek al of niet te bevelen, is dus te verdedigen vanuit de opvatting dat het onderzoek hier vooral de rechterlijke oordeelsvorming dient. Het oordeel van deskundigen dient tot voorlichting van de rechter. Het is derhalve meer een instructiemiddel dan een bewijsmiddel. De rechter kan zelf bepalen of hij daartoe het deskundigenonderzoek (nog) nodig heeft. Bovendien is het aan de feitenrechter overgelaten om te beslissen welke deskundige voorlichting hij behoeft.

De rechter heeft daarnaast ook de vrijheid een eerder door hem gewezen tussenvonnissen of tussenarrest uit te leggen. Aan een op zijn verzoek uitgebracht deskundigenrapport is de rechter niet gebonden; hij is vrij in de waardering daarvan. Ten aanzien van het deskundigenbericht is dit niet expliciet in de wet opgenomen, maar uit de algemene regel van art. 179 lid 2 Rv volgt dat de rechter ook met betrekking tot het oordeel van deskundigen vrij is in zijn waardering.

In HR ZA/DG heeft het hof partijen alle gelegenheid geboden over de rapporten van de deskundigen die opmerkingen naar voren te brengen die zij geraden achtten.

4. Arbeidsdeskundig onderzoek

Het hof heeft in twee tussenarresten een onderzoek door een arbeidsdeskundige in het vooruitzicht gesteld. Bij het eindarrest blijkt dat het hof daaraan geen behoefte meer heeft. ZA acht dit in strijd met een goede procesorde. De rechter had, aldus ZA, partijen dienen te informeren dat hij op deze beslissing zou terugkomen. Dit standpunt is eveneens onjuist. Het deskundigenbericht heeft in overwegende mate de kleur van instructiemiddel. Het hanteren daarvan is in beginsel aan het beleid van de feitenrechter overgelaten. Wanneer de rechter op grond van het verdere verloop van de procedure het voortschrijdend inzicht bereikt dat hij aan dit instructiemiddel geen behoefte heeft, staat het hem dan ook vrij daarvan af te zien. Dit is alleen anders als zijn eerdere oordeel in de vorm van een eindbeslissing is gegoten. (Zie HR 19 juni 1998 NJ 1999, 288). In deze zaak komt een en ander tot uitdrukking in de overweging van het hof, dat het een deskundigenbericht (door een arbeidsdeskundige) noodzakelijk acht, geen beslissing is betreffende een partijen verdeeld houdend juridisch of feitelijk geschilpunt. Het stond het hof derhalve vrij om in zijn derde tussenarrest alsnog af te zien van het inwinnen van een bericht van een arbeidsdeskundige. Overigens kan op de bindende kracht van een eindbeslissing een uitzondering worden gemaakt ingeval bijzondere, door de rechter in zijn desbetreffende beslissing nauwkeurig aan te geven omstandigheden, het onaanvaardbaar zouden maken dat de rechter aan een dergelijke eindbeslissing zou zijn gebonden. (Zie HR 5 januari 1996 NJ 1996, 597; HR 1 mei 1998 NJ 1999, 563).

De rechter is niet gehouden processuele verrichtingen te doen plaatsvinden die niet tot beslissing van de zaak kunnen leiden. Dat geldt ook voor bewijslevering. Het geldt ook voor een deskundigenbericht dat bij eindbeslissing was gelast.

Het hof had gemotiveerd aangegeven waarom het reeds gelaste onderzoek bij nader inzien niet ter zake dienend was. Immers, DG was op grond van de bevindingen van de medisch deskundigen niet tot meer in staat dan halve dagen als chauffeur te werken. In de omstandigheden van dit geval kon van hem evenmin worden gevergd voor een langere periode per dag, ander - minder belastend - werk te verrichten. Uitgaande van die situatie, valt inderdaad niet in te zien wat een arbeidsdeskundige nog voor nuttige inbreng zou kunnen hebben. Onder omstandigheden van het geval worden hier begrepen

zaken als: leeftijd van betrokkene bij stabilisering van de medische toestand (42 jaar) en beperkte schoolopleiding (hij zou voor een belangrijk deel aangewezen zijn op ongeschoold werk en juist daarbij kunnen lichamelijke klachten een rol spelen).

5. Verrassingsbeslissing

De rechter, die over de zin van een reeds gelast deskundigenonderzoek van mening verandert, behoeft in elk geval partijen niet eerst daarover te informeren, opdat deze de gelegenheid hebben tot aanpassing van hun stellingen. Dit is alleen anders indien partijen als gevolg van die herziening onvoldoende de gelegenheid hebben datgene naar voren te brengen wat hen geraden voorkomt. In deze zaak blijkt daarvan geen sprake. De aansprakelijkheidsverzekeraar had nog betoogd dat zij nog stellingen met betrekking tot de arbeids(on)geschiktheid van DG (hij was inmiddels een eigen transportbedrijf begonnen) tot na het door haar verwachte arbeidsdeskundigenbericht had gereserveerd. Daarvan zegt de Hoge Raad echter, dat dát standpunt niet het oordeel kan dragen dat zij als gevolg van het alsnog achterwege laten van het desbetreffende deskundigenonderzoek onvoldoende in de gelegenheid is gesteld die stellingen aan te voeren. Daarbij wordt mede in aanmerking genomen dat zowel in eerste aanleg als in hoger beroep over de arbeids(on)geschiktheid door partijen uitvoerig is gedebatteerd.

Of een voor partijen verrassende beslissing een ontoelaatbare verrassingsbeslissing is, hangt in belangrijke mate ervan af in hoeverre zij op die beslissing konden anticiperen. Daarvan zou sprake kunnen zijn indien partijen, gezien de verwachtingen die zij redelijkerwijs mochten koesteren, niet daadwerkelijk de kans hadden om alle voor de beslissing relevante feiten en stellingen naar voren te brengen. Dit geldt voor zowel materieel als processueel verrassende beslissingen. (Zie HR 6 maart 1992, NJ 1993, 79).

Een partij, die om proces tactische redenen ("houd je kruid droog"-tactiek) bepaalde stellingen tot het laatst achterhoudt, loopt altijd het risico dat die stellingen niet meer in de beslissing zullen worden betrokken. Het beginsel van hoor en wederhoor brengt echter niet mee dat partijen steeds het recht hebben om in een laat stadium bekend geworden feiten nog in de procedure te mogen inbrengen. Daar komt bij dat, mocht de informatie dat betrokkene inmiddels een eigen bedrijf is begonnen juist zijn, deze in het kader van het vaststellen van de schade alsnog aan de orde moet komen. De schadevergoedingsverplichting van ZA duurt immers niet voort als DG niet langer arbeidsongeschikt is.

6. Slot

In deze zaak zijn over het slachtoffer in totaal zeven elkaar op onderdelen tegensprekende deskundigenrapporten uitgebracht. Dit is voor het slachtoffer zonder meer zeer belastend geweest. Bovendien hebben partijen moeten ervaren dat zij voor een groot deel overgeleverd zijn aan de beleidsvrijheid van de rechter als het gaat om deskundigenonderzoek. Het maakt daarbij nauwelijks verschil of het deskundigenonderzoek strekt ter beslechting van tussen partijen bestaande geschilpunten of wanneer het gaat om voorlichting van de rechter. Wanneer partijen tot op zekere hoogte willen voorkomen de grip op de zaak te verliezen of wanneer zij een voor het slachtoffer minder belastende weg willen bewandelen, kunnen zij er voor kiezen in een vroeg stadium aan de rechter een voorlopig deskundigenbericht te verzoeken. Meest efficiënt daarbij is dat zij het dan op voorhand eens zijn over de discipline van de deskundige, de persoon/personen die het onderzoek moet(en) gaan verrichten, de bevestiging van zijn/hun bereidheid en de aan de deskundigen voor te leggen vragen. Dit voorkomt veel discussie (achteraf) en het maakt het de rechter gemakkelijk bij het inwilligen van het verzoek.

Mr. P.J.M. Houben (Interpolis Schade)

print pagina.

Bulletin 2001, 5 Collega's op de werkvloer (4)

2. Collega's op de werkvloer (4)

Voor het vierde interview in de reeks "Collega's op de werkvloer" werd een bezoek gebracht aan Katja ten Berge van Ten Berge Personenschade in Bilthoven

In een goed persoonlijk contact schade regelen

In de personenschaderegeling biedt het eenmansbedrijf een goede spiegel van de alledaagse praktijk. Een gesprek over diverse aspecten daarin met Katja ten Berge. Bijna drie jaar geleden brak zij haar loopbaan in de verzekeringsbranche af om als zelfstandig ondernemer verder te gaan. Katja ten Berge heeft een lange reeks van jaren als schadecorrespondent bij verzekeraars gewerkt. Ze begon bij een rechtsbijstandverzekeraar, ging vervolgens bij Concordia werken, van waaruit ze meeding naar Reaal, en op het laatst werkte ze bij het huidige zusterbedrijf daarvan, Hooge Huys. Sinds januari 1999 werkt ze zelfstandig, vanuit haar bureau Ten Berge Personenschade in Bilthoven. Voor typewerk huurt ze capaciteit in, maar haar zaken behandelt ze alleen. Het overgrote deel van haar zaken betreft letsel door verkeersongevallen, met name die met whiplashklachten tot gevolg, een veel kleiner deel betreft particuliere aansprakelijkheid, veelal hondenbeten en ongevallen met paarden, en een enkele zaak betreft bedrijfsaansprakelijkheid. Ze werkt in opdracht van verzekeraars en soms ook voor een groter expertisebureau om daar tijdelijke capaciteitsproblemen te verlichten.

Scherpere vragen

"Ik krijg toch vooral zaken waarin verzekeraars wat meer behoefte hebben aan een persoonlijk contact met gelaedeerden," zo zegt ze voorzichtig, daarmee aangevend dat het met name zaken zijn waarin de juistheid van de claim vanachter het bureau moeilijk te beoordelen is. "Maar daar moet ik dan vanuit mijn, ik zou haast zeggen, psychologie van de koude grond ook maar een inschatting van proberen te maken." Ze voegt eraan toe dat ze wat dat betreft in de afgelopen tweeënhalve jaar zeker een ontwikkeling heeft doorgemaakt. "Ik stel scherpere vragen," zegt ze. "Vroeger was ik wat bangig om te kwetsen of om de indruk te wekken dat ik dingen niet vertrouwde, terwijl ik nu toch meer op de man af een aantal dingen vraag." Katja wil overigens niet beweren dat zo altijd het kaf van het koren valt te scheiden. "Wat dat aangaat doet internet natuurlijk ontzettend veel. Ten aanzien van diverse letsels kennen de mensen het hele klachtenpatroon, van de uitvalsverschijnselen tot en met de pijn in de schouderbladen. Krijg daar maar eens greep op."

Nooit zo scheutig

De aard van de zaken die haar in handen worden gegeven, brengt met zich mee dat gelaedeerden vaak maar moeizaam tot een afronding kunnen komen. Katja ten Berge: "Ik heb toch al een aantal malen gehad dat ik dacht dat ik een zaak met een benadeelde had geregeld, maar dat er dan per saldo toch geen handtekening onder de vaststellingsovereenkomst kwam. Het bleek dan dat anderen zich ermee bezig waren gaan houden, er was nog eens een advocaat naar gaan kijken om - laten we het zo formuleren - te toetsen of de schaderegelaar het netjes had gedaan. In de praktijk weet een belangenbehartiger vervolgens altijd wel dingen te bedenken, waarvan wij ons afvragen of dat nou echt schade is. Als bijvoorbeeld de echtgenoot van een gelaedeerde eens een keer extra boodschappen moet doen of een potje moet koken, moet daar dan echt twaalf uur zogenoemde mantelzorg voor worden gevorderd? Tot op zekere hoogte is het wel begrijpelijk dat belangenbehartigers dat vinden, maar soms gaat het echt te ver." Is met de gelaedeerde eenmaal overeenstemming over een eindregeling bereikt, dan moet die nog aan de opdrachtgever worden voorgelegd. "Soms krijg je bericht dat je het goed hebt geregeld en soms hoor je er niets over. Maar dat zegt weinig. Vroeger was ik zelf ook nooit zo scheutig met complimenten richting schaderegelaars."

Specialiseren?

Toen Katja ten Berge tweeënhalve jaar geleden Ten Berge Personenschade oprichtte, stond ze onder meer voor de keuze om zich wel of niet te specialiseren, bijvoorbeeld om zo de minder interessante zaken van zich af te kunnen houden. "Geen whiplash meer? Dat zou negentig procent van de schaderegelaars wel tegen de opdrachtgevers willen zeggen," zegt ze lachend. "Dat kan dus niet. Zakelijk gezien zou het zelfs beter zijn om je daarin te specialiseren. Maar dan moet je natuurlijk extra goed scoren." Momenteel behandelt ze een bedrijfsaansprakelijkheidsschade die ze erg interessant vindt. "Dat vind ik leuk en daarvan denk ik dan: dat wil ik uitzoeken. Het uitdiepen kost vaak extra tijd,

die helaas niet altijd declarabel is." Voor specialisatie, zo vindt ze begrijpelijk, hebben de grotere bureaus meer mogelijkheden. "Als je voor jezelf begint," aldus Katja, "en zeker als je een eenmansbedrijf begint, dan moet je ergens je kracht proberen duidelijk te maken. Wat ik op dit moment heb te verkopen, is vooral dat ik snel kan werken, flexibel ben en makkelijk contacten leg."

"Zoek dat zelf maar uit"

Ten Berge Personenschade is sinds 1 januari 2001 lid van het PIV. "En dat is natuurlijk niet voor niets," aldus Katja. "Je mist in een eenmansbedrijf een collega waarmee je snel vanachter je bureau even van gedachten kunt wisselen. Niet dat dit echt problematisch is, want ik heb natuurlijk wel m'n contacten waar ik een behoorlijke feedback van kan krijgen. Verder is het voor een alleengaander moeilijk om alle literatuur bij te houden, om nog maar niet te spreken van jurisprudentie die nog niet in tijdschriften is vastgelegd. Wat dat aangaat vervult het PIV wat mij betreft in ieder geval een goede functie." Katja ten Berge stelt dat een aantal mogelijkheden van het PIV nog niet volledig wordt uitgebuit, bijvoorbeeld de elektronische kennisuitwisseling via e-mail. Ze pleit ervoor deze toepassing nog meer laagdrempelig te maken. "Soms kom je in de schaderegeling problemen tegen waarvan je weet dat er een uitspraak over bestaat, maar je vindt het een vervelende uitspraak of je kunt er gewoon niets mee. Naast de PIV-Infosite blijf ik toch behoefte houden aan persoonlijk contact met collega's." Wellicht, zo vindt ze zelf, gaat het haar soms te ver om problemen of vragen aan de hele goegemeente van de Nederlandse schadebehandelaars voor te leggen. "Ten Berge, denk ik dan, dat hoor je gewoon te weten of zoek dat zelf maar uit."

Katja ten Berge heeft als zelfstandige steeds een goed gevulde portefeuille gehad. "Het opmerkelijke is," zegt ze, "dat als je denkt iets aan acquisitie te moeten gaan doen, zich toch weer iets op je weg voordoet waarmee je weer een tijd vooruit kunt. Maar het is wel een spannend element van in je eentje zo'n bedrijf runnen. Ook heb ik wel eens werk niet aangenomen omdat ik in tijdnood zat, terwijl ik het dolgraag zou willen. Maar slecht werk afleveren wil ik per se niet, want dat is dodelijk voor je naam."

PvS

print pagina.

Bulletin 2001, 5 Affectieschade, mr. A.J. Schoonen (Achmea Personenschade)

Inleiding

Onlangs heeft Minister Korthals (Justitie) een brief naar de Tweede Kamer gestuurd met het onderwerp affectieschade. In de brief schetst de minister de hoofdlijnen van een wettelijke regeling van het recht op vergoeding van affectieschade zoals die hem voor ogen staan. Het doel is nabestaanden en verwanten van ernstig gewonden een recht op smartengeld te geven. Dit doel komt niet zomaar uit de lucht vallen, maar is ontstaan door maatschappelijke ontwikkelingen. In toenemende mate wordt druk gevoeld vanuit de rechtspraak en wetenschap om een dergelijk recht in het leven te roepen. Over dit onderwerp zijn ook kamervragen aan de minister gesteld. In de brief geeft de minister eerst aan, wanneer er in het huidige recht een recht bestaat op vergoeding van affectieschade. Vervolgens worden de regelingen in de ons omringende landen besproken. Ook komen de argumenten aan de orde die destijds hebben geleid tot het niet opnemen van een dergelijke regeling in het Burgerlijk Wetboek. Dit alles overwegende, komt de minister met het voorstel een recht op vergoeding van leed voor nabestaanden en verwanten van ernstig gewonden in het leven te roepen. De kring van gerechtigden is vast omschreven en het bedrag is gefixeerd. Het doel van het recht is niet het wegnemen van het leed, maar dient te worden gevonden in de erkenning van het feit dat de rechthebbenden ook door het ongeval zijn getroffen.

Hoofdpijnen van de regeling

De volgende personen zullen recht krijgen op een vergoeding:

- De niet van tafel en bed gescheiden echtgenoot of geregistreerde partner van het slachtoffer;
- De levensgezel die met het slachtoffer meer dan één jaar een gemeenschappelijke huishouding voert;
- De ouders van een minderjarig slachtoffer; en
- De minderjarige kinderen indien een ouder het slachtoffer is of de voogd die meer dan één jaar met een minderjarig slachtoffer in gezinsverband heeft samengeleefd (vv).

De vergoeding bedraagt €10.000 (f22.037,10) en het recht ontstaat, wanneer het slachtoffer overlijdt of ernstig blijvend letsel oploopt door een onrechtmatige daad of een toerekenbare tekortkoming. Het begrip ernstig blijvend letsel zal nader moeten worden uitgewerkt in de toelichting op de wettelijke regeling. Bekeken zal worden in hoeverre hierbij aansluiting zal kunnen worden gezocht bij het percentage van blijvende functionele invaliditeit.

Financiële consequenties

Naar schatting (van het Verbond) zal het ten aanzien van verkeersslachtoffers gaan om 700 doden en 700 gewonden met ernstig blijvend letsel. Het verkeer is oorzaak nummer één voor slachtoffers. Gerelateerd aan CBS-cijfers over de gezinssamenstelling komt men in totaal uit op een schadebedrag van 60 miljoen gulden (€27.226.812,97) per jaar. Oftewel een stijging van ± 2% van de WAM-premie.

Ter afsluiting

De brief van Minister Korthals is de aankondiging van een wetsontwerp. In de brief worden dan ook alleen de hoofdpijnen van het wetsontwerp aangekondigd. Het zal nog wel even duren voordat het wetsontwerp door de Kamer zal worden behandeld. Op zich sluiten de hoofdpijnen wel aan bij de visie van het Verbond. Deze visie is mede tot stand gekomen door een brainstorm sessie georganiseerd door het PIV, waarbij werd gepleit voor een beperkte kring van gerechtigden en een vaste vergoeding. Zaak zal wél zijn het begrip "ernstig blijvend letsel" goed te formuleren in de wet (c.q. in de memorie van toelichting).

Mr. A.J. Schoonen (Achmea Personenschade)

print pagina.

Bulletin 2001, 5 Vaststellen behoefte aan huishoudelijke arbeid met GITHA

In een tweetal eerdere artikelen bespraken wij de uitgangspunten en de methode van dataverzameling die ten grondslag liggen aan het programma, tevens werd in het kort aandacht besteed aan de opzet ervan (PIV-Bulletin 2000/01 en 2000/02). Nu het programma gereed is gaan we wat dieper in op de systematiek en de werking ervan.

GITHA (Gestandaardiseerde Inventarisatie Taken Huishoudelijke Arbeid): een computerprogramma als basis voor het vaststellen van personenschade inzake huishoudelijk werk

Inleiding

De Nederlandse privé-huishoudingen vormen een economische factor van niet te onderschatten betekenis. In de huishoudelijke sector gaat veel geld om en er wordt veel tijd aan besteed. Dat laatste ondanks huishoudelijke apparaten en allerlei gemakproducten. In de letselschaderegeling is huishoudelijke hulp dan ook een belangrijke schadepost. Bij het begroten van de schade die ontstaat wanneer iemand als gevolg van een ongeval geheel of gedeeltelijk niet meer in staat is om

huishoudelijk werk te verrichten, moet dus met de grootst mogelijke zorgvuldigheid te werk worden gegaan. Door het informele, niet gereguleerde karakter van huishoudelijk werk is het moeilijk om de mate van verlies aan arbeidsvermogen in de huishouding te berekenen. Tot op heden bestond er geen door alle betrokken partijen aanvaarde methode om de schade inzake huishoudelijke arbeid vast te stellen. Het gevolg is sterk uiteenlopende resultaten, steeds weer nieuwe expertises voor een zelfde zaak, langdurige discussies en tijdrovende procedures. Met GITHA beogen wij een computerprogramma op de markt te brengen dat door een heldere en eenduidige aanpak een betrouwbaar hulpmiddel is voor de arbeidsdeskundige/schaderegelaar.

Wat is GITHA?

GITHA is een interactief kennissysteem, ontwikkeld door Wageningen Universiteit en Researchcentrum, dat beoogt te voorzien in de behoefte aan een algemeen aanvaarde systematiek voor het schatten van letselschade inzake huishoudelijke arbeid. Het systeem is bedoeld als hulpmiddel voor de arbeidsdeskundige/schaderegelaar. Het gegevensbestand biedt een kader waarbinnen een redelijke vergoeding voor huishoudelijke arbeid kan worden vastgesteld. GITHA geeft standaardtijden voor huishoudelijke activiteiten in verschillende huishoudentypen. Daarbij is zoveel mogelijk rekening gehouden met variaties in gezinssamenstelling, woningtype, huishoudelijke apparatuur en leefstijlfactoren. Op basis van onderzoek ten huize van de gelaedeerde laat het programma ruimte voor afstemming op iedere concrete casus. GITHA is een transparant systeem; het is gebaseerd op heldere uitgangspunten en gebaseerd op verifieerbare gegevens en maakt inzichtelijk hoe het aantal uren dat gecompenseerd moet worden berekend is.

De verwachting is dat de systematiek van GITHA voor beide partijen in letselschadezaken aanvaardbaar zal blijken te zijn, hetgeen een vlotte afhandeling ten goede komt.

Uitgangspunten

Aan de systematiek van GITHA ligt een economisch uitgangspunt ten grondslag. We gaan er daarbij van uit dat in huishoudens goederen en diensten voor eigen gebruik worden geproduceerd zoals maaltijden, opgemaakte bedden, verzorgde kinderen en schone huizen. Daarbij wordt gebruik gemaakt van allerlei grondstoffen en apparaten, maar vooral van de factoren arbeidskracht en tijd. Het belangrijkste uitgangspunt bij het schatten van de schade is het functieverlies van het slachtoffer, uitgedrukt in taken en uren. Het gaat daarbij niet om het verlies aan arbeidsvermogen op zich, maar om het huishoudelijk werk dat als gevolg van de beperkingen niet meer gedaan kan worden. Voor het vaststellen van de schade is maatgevend de situatie, zoals die bestond voordat het letsel werd opgelopen. Het programma berekent uiteindelijk in taken en uren wat de uitval voor gelaedeerde is. Voor de waardeberekening van de huishoudelijke productie wordt de tijd die er aan wordt besteed derhalve als rekeneenheid gehanteerd. Het programma doet geen uitspraken over het te rekenen uurloon.

Systematiek van GITHA

Voor de schadeberekening leidt het programma de gebruiker, nadat een aantal basisgegevens is ingevuld, door vier opeenvolgende stappen:

1. Vaststellen tijdbesteding aan huishoudelijke activiteiten van het gehele huishouden vóór het ontstaan van het letsel

Alvorens te focussen op het huishoudelijk werk van het slachtoffer, wordt eerst een overzicht gegeven van de tijdsbesteding van het gehele huishouden. Daartoe worden voor 29 huishoudelijke activiteiten standaardtijden gegenereerd. Hierbij wordt rekening gehouden met huishoudentype, woning en diverse leefstijlfactoren. Deze standaardtijden dienen door de gebruiker vervolgens te worden aangepast aan de specifieke situatie van het huishouden in kwestie voor wat betreft het uitbestedingspatroon (hoe vaak ging men uit eten; werd gebruik gemaakt van een hulp in de huishouding, glazenwasser, etc.). Er is geen sprake van schade, wanneer men vóór het ongeval bepaalde taken liet doen of op andere wijze gewend was ze uit te besteden. Voor verschillende vormen van uitbesteding wordt een percentage van de standaardtijd afgetrokken, zodat stap 1 uiteindelijk resulteert in een netto tijdbestedingspatroon van het huishouden.

2. Vaststellen tijdbesteding aan huishoudelijke activiteiten slachtoffer vóór het ontstaan van het letsel

Op basis van deze netto huishoudentijden geeft het programma de standaardtijden voor het slachtoffer. Hierbij wordt per activiteit uitgegaan van de bij dit huishoudentype horende taakverdeling tussen partners en tussen ouder(s) en kinderen ouder dan 12 jaar. Voor alle duidelijkheid: het programma berekent zowel tijden voor vrouwen als voor mannen en kinderen ouder dan 12 jaar. Deze individuele standaardtijden kunnen vervolgens door de gebruiker weer worden aangepast aan de

specifieke situatie van het slachtoffer in kwestie; bijvoorbeeld aan de bewerkelijkheid van het huis, de gezondheid van de kinderen, de eventueel aanwezige huisdieren of aan een niet-standaard taakverdeling.

3. Vaststellen uitval ten gevolge van het letsel

Vervolgens wordt door de gebruiker op basis van het medisch dossier en het beperkingen- en belastbaarheidsprofiel bepaald wat de uitval van betrokkene is. Per taak wordt het percentage uitval aangegeven, waarna het programma het aantal uren uitval aangeeft.

4. Compensatie/oplossingen

In de laatste stap wordt door de gebruiker het aantal te compenseren uren huishoudelijke arbeid en/of eventuele andere oplossingen (woningaanpassing, ergonomische training, huishoudelijke apparatuur, etc.) vastgesteld.

Rol van de arbeidsdeskundige (AD)

Uit het voorgaande moge blijken dat het programma een hulpmiddel is voor de arbeidsdeskundige, maar zijn/haar werk zeker niet over neemt. In ieder van bovengenoemde vier stappen speelt de kennis en ervaring van de AD een belangrijke rol. Het programma laat zich niet van achter het bureau toepassen zonder de werkelijkheid geweld aan te doen. Het begroten van letselschade blijft maatwerk. In de eerste stap dient de arbeidsdeskundige in samenspraak met gelaedeerde na te gaan wat het patroon van uitbesteden was in de situatie vóór het ongeval. Ook de aanpassing van de standaardtijden aan de concrete situatie van de gelaedeerde dient het uitvloeisel te zijn van een onderzoek ter plaatse. Bij het bepalen van het percentage uitval is de deskundigheid van de AD onmisbaar. Deze gegevens dienen te zijn gebaseerd op een arbeidskundig onderzoek bij gelaedeerde thuis en gerelateerd aan het belastings- en beperkingenprofiel. Hetzelfde geldt voor de laatste stap: oplossingen. Deze dienen ook ter plaatse te worden besproken en vastgesteld.

Vier huishoudentypen, 29 activiteiten

GITHA maakt een onderscheid tussen vier huishoudentypen:

- éénpersoonshuishouden;
- stel zonder thuiswonende kinderen;
- stel met thuiswonende kinderen; en
- éénoudergezin.

Binnen deze huishoudentypen wordt verder rekening gehouden met een zestiental factoren, waarvan de huishoudensamenstelling en het aantal uren betaald werk de belangrijkste zijn. GITHA geeft standaard tijdbestedinggegevens van 29 huishoudelijke activiteiten verdeeld over vijf activiteitscategorieën: zorg voor de voeding, zorg voor de woning, zorg voor textiel en schoeisel, activiteiten in verband met boodschappen doen en, indien van toepassing, activiteiten met betrekking tot het verzorgen van huisgenoten. Groot onderhoud en werkzaamheden in de tuin zijn in het programma niet meegenomen. Bij de berekening van de standaardtijden wordt rekening gehouden met het huishoudentype en de beïnvloedende factoren.

Op welke gegevens is GITHA gebaseerd?

De database geeft een gedetailleerde en wetenschappelijk verantwoorde beschrijving van de arbeidsgegevens met betrekking tot huishoudelijke werk van huishoudens en personen met verschillende kenmerken.

In de eerste plaats betreft het de standaardtijden die huishoudens en personen met uiteenlopende kenmerken besteden aan huishoudelijke activiteiten. Voor het ontwikkelen van de standaardtijden werd gebruik gemaakt van een groot landelijk representatief tijdbestedingonderzoek dat iedere 5 jaar door het Sociaal en Cultureel Planbureau wordt uitgevoerd. Aanvullend werd in het kader van de ontwikkeling van het systeem een kleinschaliger tijdbestedingonderzoek uitgevoerd. Deze gegevens werden op wetenschappelijk verantwoorde wijze geanalyseerd, waarbij zoveel mogelijk rekening werd gehouden met de variatie tussen huishoudens met betrekking tot huishoudelijk werk.

In de tweede plaats bevat de database van alle onderscheiden huishoudelijke activiteiten een beschrijving van de inhoud en van de kenmerkende lichamelijke eisen die bij die activiteit horen. In de derde plaats bevat de database gegevens over de frequentie waarmee enkele vormen van uitbesteden gemiddeld voorkomen.

In de vierde plaats bevat de database minimum en maximum waarden voor de tijdbesteding van personen in de verschillende huishoudentypen en rekening houdend met de overige factoren.

Rapportage

Voor een betrouwbare rapportage en een goede schadeberekening is het van groot belang dat de gegevens van de situatie vóór het ongeval zo snel mogelijk worden vastgelegd. Het komt maar al te vaak voor dat de AD pas wordt ingeschakeld, wanneer men al allerlei tijdelijke oplossingen heeft getroffen. Daardoor wordt het steeds moeilijker een juist beeld van de situatie vóór het ontstaan van het letsel te krijgen. Een vroegtijdig contact met gelaedeerde is derhalve geboden. In elke fase biedt GITHA de mogelijkheid de gemaakte keuzes te onderbouwen door middel van notities. Alle in de diverse schermen van GITHA ingevulde en berekende gegevens, alsmede de gemaakte notities, worden door het programma overgebracht naar het tekstverwerkingsprogramma WORD. Een format vergemakkelijkt de uiteindelijke rapportage. Deze faciliteit vereenvoudigt tevens het doorrekenen van verschillende scenario's met betrekking tot het ziekteverloop.

Tenslotte

Met de introductie van GITHA streven wij naar meer duidelijkheid en transparantie in de schaderegeling inzake huishoudelijke arbeid. Het programma biedt de gebruiker/arbeidsdeskundige een kader voor een redelijke vergoeding.

Voor meer informatie over het programma kunt u contact opnemen met G.H. Kroeze (0317-476459), e-mail: g.h.kroeze@imag.wag-ur.nl.

De publicatie "Personenschade en huishoudelijk werk" geeft een compleet overzicht van de ontwikkeling van de methode en de dataset waarop GITHA is gebaseerd. U kunt deze publicatie (ad f25) bestellen bij: Leerstoelgroep Sociologie van Consumenten en Huishoudens, Wageningen Universiteit, Postbus 8060, 6700 DA Wageningen.

Mevr. dr.ir. Saskia Zwart, mevr. ir. Tjalda van den Esschert, ing. Gerrit Kroeze (Wageningen Universiteit en Researchcentrum)

print pagina.

Bulletin 2001, 5 Ongepubliceerde jurisprudentie, Mr. S.W. Polak (Hooge Huys)

Afschriften van onderstaande jurisprudentie kunnen onder verwijzing naar het volgnummer via de contactpersoon van de in het PIV deelnemende maatschappijen worden opgevraagd bij het PIV (zie colofon)

Verzekeringsdekking

90. Rb. 's-Gravenhage, 7 februari 2001, rolnr. 13673.

Werknemer raakt gewond door vorkenblok dat tijdens reparatie van heftruck valt. Verzekeraar van werkgever beroept zich met succes op motorrijtuiguitsluiting. Dat de heftruck volgens werkgever handelswaar was staat er niet aan in de weg dat het een motorrijtuig is. De uitsluiting ziet niet alleen op het verkeersrisico en bij twijfel mag van een ondernemer worden verwacht dat hij contact opneemt met zijn assurantietussenpersoon.

Aansprakelijkheid algemeen

91. Rb. Almelo, 28 maart 2001, rolnr. 38105

Bouwstaalmatten van 2 bij 5 meter staan bij verkoper onder lichte hoek tegen de muur opgeslagen en vallen om op voet van een koper. Rechtbank oordeelt dat wijze van opslaan verantwoord is. De matten zijn volgens de rechtbank niet spontaan gevallen want koper moest ze over het dode punt trekken. Het ontstaan van letsel is voor rechtbank onbegrijpelijk en niet aan verkoper te wijten. omdat men naast de matten staat wanneer met deze laat omvallen.

Buitengerechtelijke kosten bij regres werkgever

92. Ktg. 's-Gravenhage, 4 januari 2001,
rolnrs. 175226 en 175227

Verzekeraar erkent slechts in algemene termen dat zij aansprakelijk is voor de gevolgen van het ongeval, vraagt bewijs van de gestelde schade en van de medische onderbouwing en maakt een voorbehoud inzake eigen schuld van de werknemer. 'Gelet op alle aspecten van de zaak (...) acht de kantonrechter het alleszins redelijk dat de werkgever professionele bijstand van een advocaat heeft ingeroepen (...).

93. a) Ktg. Utrecht, 14 februari 2001,
Rolnrs. 200322 en 200328

b) Ktg. Utrecht, 21 februari 2001,
rolnr. 200862

Kernoverwegingen: 'De kantonrechter stelt allereerst vast dat het (...) gaat om eenvoudige en naar omvang en bereik beperkte verhaalsvorderingen op een zich bij voorbaat als aansprakelijke partij opwerpende verzekeraar. (...) Uiteraard is het goed recht van [werkgever] om dit werk niet zelf te doen (...) maar het is bepaald geen uitgemaakte zaak dat zij de deswege gemaakte kosten kan verhalen op de voet van artikel 6:96 BW. Waar [werkgever] de noodzaak van het maken van de kosten als zodanig al niet aangetoond heeft, heeft zij zeker ook niet aannemelijk gemaakt dat kosten in de gestelde omvang redelijkerwijs nodig waren.

94. Ktg. Utrecht, 28 februari 2001,
rolnr. 200858

Kernoverweging: 'Het moge zo zijn dat gedaagde dadelijk heeft erkend aansprakelijk te zijn voor de onderhavige ongevalschaade, zulks echter uitsluitend voor die schade waarvan zou komen vast te staan dat er sprake was van causaal verband tussen het ongeval en de arbeidsongeschiktheid. Met betrekking tot een van de werknemers is tussen de juridisch deskundige van eiseressen en de verzekeraar enige malen gecorrespondeerd over het causaal verband tussen het ongeval en bepaalde medische klachten van deze werknemer over een bepaalde periode van zijn arbeidsongeschiktheid. Voor het voeren van een dergelijke discussie is kennis van zaken nodig die bij een doorsnee werkgever niet aanwezig hoeft te zijn, en kennelijk bij eiseressen niet aanwezig was.' Buitengerechtelijke kosten toegewezen tot NOvA-tarief; incassokosten daarover afgewezen.

95. Ktg. Tilburg, 1-maart 2001,
rolnrs. 169223/169226/19227/19228/169217 en 169218

Kernoverweging: 'Zaken als deze (...), waar causaliteit en schade dienen te worden beoordeeld en vastgesteld, zijn veelal complex van aard. (...) Daarenboven geldt dat behartiging van dit soort zaken niet op het terrein van de gemiddelde werkgever ligt, dat deze in het algemeen niet over de voor beoordeling ervan vereiste deskundigheid beschikt'. Kantonrechter kan eiseressen niet geheel volgen in de stelling dat kosten zijn gemaakt zijn voor uitleg aan werkgever, aansprakelijkstelling, discussie over de grondslag van de vordering en over de medische causaliteit, berekening van de vordering en incassowerkzaamheden. Vorderingen gedeeltelijk toegewezen, inclusief wettelijke rente, exclusief buitengerechtelijke incassokosten.

Mr. S.W. Polak (Hooge Huys)

print pagina.

Bulletin 2001, 5 Wat betekent AIDA? Prof.mr. J.H. Wansink (Verzekeringsinstituut, EUR)

Ook in de wereld van degenen die zich bewegen op het terrein van de letselschaderegeling valt regelmatig de naam van de organisatie van AIDA, met name als het gaat om kleine internationale ontmoetingen, zoals in januari 2001 in het gebouw van het Verbond van Verzekeraars in Den Haag. Dat roept de vraag op wat AIDA is en doet.

AIDA staat voor Association Internationale du Droit des Assurances en is in 1960 opgericht. Het is een internationale vereniging, waarin ruim 70 landen zijn vertegenwoordigd, die beoogt wetenschap en praktijk bijeen te brengen om gezamenlijk juridische onderwerpen die actueel zijn in de verzekeringspraktijk aan de hand van rechtsvergelijking te bestuderen en in bijeenkomsten te bediscussiëren. Daarbij gaat het niet alleen om het recht dat de overeenkomst van verzekering beheerst, maar ook om aangrenzende rechtsgebieden waarbij zowel het aansprakelijkheids- als het schadevergoedingsrecht een belangrijke plaats innemen.

De activiteiten van AIDA komen met name tot uiting in de vierjaarlijkse wereldcongressen en in de bijeenkomsten van de zogenaamde Working parties, waarvan de oudste en op dit moment meest actieve zijn:

- "Motor Insurance", waarvan J.L.M. Misana vice-president is.

Deze groep houdt zich onder meer bezig met slachtofferbescherming en alternatieve schaderegeling van ernstig gewonde kinderen. Aan dit laatste onderwerp werd op 11 mei 2001 een congres gewijd in Rome.

- "Liability and Insurance for Products, Pollution and New Technologies", geleid door prof. H. Bocken uit Gent en ondergetekende en waarvan onder meer mr. F.Th. Kremer namens Nederland lid is. Deze werkgroep richt zich op aspecten van aansprakelijkheid en e-commerce en is tevens betrokken bij de voorbereiding van één van de twee hoofdonderwerpen voor het wereldcongres in New York in oktober 2002, te weten "Liability and Alternative Compensation Systems". Een onderwerp dat ook thans in Nederland actueel is, gelet op de lopende discussies over de (dreigende) onverzekerbaarheid van bepaalde aansprakelijkheidsrisico's en de mogelijkheid om bij wijze van alternatief over te gaan op vormen van directe verzekering.

Nadere inlichtingen over AIDA en haar activiteiten zijn verkrijgbaar bij het secretariaat van de Nederlandse Vereniging voor Verzekeringswetenschap, p/a prof.mr. J.G.C. Kamphuisen, Houthoff Buruma, Postbus 1507, 3000 BM Rotterdam.

Prof.mr. J.H. Wansink (Verzekeringinstituut, EUR)

print pagina.

Bulletin 2001, 5 Arbeidsreïntegratie, mr. H.W.C.van Wees (Nationale-Nederlanden)

Een interview met Joost Rinket, arbeidsonderzoeker bij de Roessingh Diensten Groep

Multidisciplinaire aanpak

De Roessingh Diensten Groep (RDG) is een van de vele organisaties in Nederland die zich met onder meer reïntegratie naar betaalde arbeid bezig houden. RDG is als zelfstandige organisatie verbonden met Het Roessingh, centrum voor revalidatie te Enschede. Voor cliënten van Het Roessingh kan arbeidsreïntegratie een uitstekende aanvulling betekenen op de revalidatie.

Bijna de helft van de jaarlijks 550 opdrachten aan RDG-Arbeid komt voort uit Het Roessingh. De overige opdrachten zijn onder meer afkomstig van UVI's, Arbo-diensten en verzekeraars.

Binnen de productgroep Arbeid van RDG werkt een multidisciplinair team dat bestaat uit ergonomen, fysiotherapeuten, psychologen, geneeskundig adviseurs, arbeidsonderzoekers, arbeidskundigen en beroepskeuzeadviseurs.

Joost Rinket werkt als arbeidsonderzoeker bij RDG-Arbeid. Hij houdt zich bezig met het vaststellen van de mogelijkheden van cliënten die vanwege een handicap of beperking niet volledig kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven.

"Om de fysieke en mentale capaciteiten in kaart te brengen voeren wij een expertisearchief uit dat uiteindelijk resulteert in een belastbaarheidsprofiel waarmee de arbeidscapaciteit wordt vastgesteld. Je weet dan hoeveel uren de cliënt maximaal nog kan werken en welk soort werkzaamheden hij wel en niet kan verrichten."

Behalve het bepalen van beperkingen ten aanzien van arbeid kunnen door RDG ook beperkingen op het gebied van het wonen, het huishouden, het algemene dagelijks leven en de zelfwerkzaamheid in kaart worden gebracht.

Een deel van de cliënten komt uitsluitend voor één of meer onderzoeken, een ander deel stroomt door naar reïntegratietrajecten. Daartoe behoren onder meer de volgende diensten: arbeidstraining, sociale vaardigheidstraining, arbeidsmarktoriëntatie, proefplaatsing, ergonomische adviezen op de werkplek, psychologische begeleiding en preventieve nazorg.

Reïntegratie in geval van letselschade

Als cliënten nog in het traject van de personenschaderegeling zitten, verloopt de terugkeer naar werk niet altijd zonder strubbelingen.

"Deze cliënten zien zich vaak voor een dilemma geplaatst. Aan de ene kant willen zij graag zo snel mogelijk de draad weer oppakken en aan het werk gaan, soms in de oude functie, vaak in een andere, aangepaste functie. Maar tegelijkertijd realiseren zij zich, dat reïntegratie een negatieve invloed kan hebben op de hoogte van de schadevergoeding. Het kost hen heel wat innerlijke strijd om hier een goede weg in te vinden. Onze rol vanuit RDG is dan om de cliënt een spiegel voor te houden en hem op die manier te helpen bij het keuzeprocess. Vaak zie je dat de cliënt uiteindelijk kiest voor - wat ik noem - de kwaliteit van leven. Deelname aan het arbeidsproces betekent immers voor veel mensen een belangrijke bijdrage aan het welzijn. Bovendien leert de ervaring, dat, hoe langer je wacht, des te moeilijker het wordt om weer aan het werk te komen."

Van de cliënt wordt actie verwacht

De cliëntenpopulatie is divers: personen met beperkingen als gevolg van een ongeval, leefstijl, chronische overbelasting of erfelijkheid.

"Voor een groot aantal diagnosegroepen hebben wij speciale groepstrajecten. In de arbeidsintegratieprogramma's leren de cliënten om te gaan met hun beperking en vergroten zij zoveel mogelijk hun belastbaarheid en weerbaarheid. Vervolgens wordt de cliënt voorbereid op de arbeidsmarkt en toetst hij via een proefplaatsing in de praktijk welk soort werk en werkomgeving aansluiten bij zijn belastbaarheid en persoonlijkheid."

Bij RDG is het uitgangspunt, dat de cliënt zelf een actieplan maakt en potentiële werkgevers benadert. Joost Rinket geeft aan, dat de ervaring leert, dat de cliënt hierdoor gemotiveerd raakt en dat de kans op succes groot is.

"Natuurlijk bieden wij de cliënt ons uitgebreide netwerk aan en ondersteunen wij de cliënt en de werkgever zoveel mogelijk, maar uiteindelijk moet de cliënt het zelf doen. Mede hierdoor worden in de praktijk de meeste proefplaatsingen in een baan omgezet."

Financiering

Niet alleen de RDG, maar ook andere organisaties kennen een dergelijke multidisciplinaire aanpak bij de begeleiding van gehandicapten naar betaalde arbeid. Vaak kan van de UVI een subsidie op grond van de Wet REA worden verkregen. Aanvragen kunnen in overleg met de werkgever via de Arbo-dienst bij de UVI worden ingediend.

Mr. H.W.C.van Wees (Nationale-Nederlanden)

print pagina.